

Milo ĐUKANOVIĆ, predsjednik Vlade Crne Gore

AGENDA EKONOMSKIH REFORMI

*Poštovani Predsjedniče,
Dame i gospodo,*

Zahvaljujem Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti na organizovanju okruglog stola posvećenog Agendi ekonomskih reformi i pozivu da učestvujem u današnjoj, očekujem, plodnoj diskusiji. Drago mi je što su sa nama i poznati ekonomisti iz regiona. Cijenim da je ovo pravi put za efikasno razmatranje ovog strateškog dokumenta. Jer, reforme se ne tiču samo Vlade. Radi se o procesu koji utiče na život svakog građanina. Zbog toga je neophodno da se u taj proces uključe svi akteri, od političkih partija, preduzeća i poslovnih udruženja, sindikata, do Univerziteta, civilnog sektora i svakog pojedinca.

Neosporno je da je najveći teret odgovornosti na Vladi. Međutim, Vlada ne može supstituisati ulogu i obaveze drugih, i obratno. Stoga je izgradnja konstruktivnog dijaloga i interakcije između svih aktera neophodan uslov za uspješnu tranziciju.

Agendu ekonomskih reformi je Vlada Crne Gore usvojila u martu prošle godine. Ovaj dokument predstavlja nastavak reformi koje su konceptualno uspostavljene 1998. i 1999. godine.

Agenda je plod zajedničkog rada Vlade i konsultanata i eksperata iz zemlje i inostranstva. Oblikovana je nakon više stručnih rasprava.

Posebnu pažnju posvetili smo monitoringu Agende. Imamo petnaestodnevnu raspravu o planiranom i postignutom u okviru domaćeg tima koordinatora Agende, od kojih su neki i danas sa nama. Svakog mjeseca

održavamo širu koordinaciju, koja pored domaćih uključuje i konsultante, posebno iz USAID-a i Evropske agencije za rekonstrukciju.

Agendu, međutim, posmatramo kao „živi dokument” koji se stalno dopunjuje i razvija u skladu sa zahtjevima koji nosi svaka faza procesa reformi, na putu naše pune integracije u evropske i evro-atlantske strukture. Stoga, očekujem da će današnji skup dati značajan impuls u tom pravcu. Ovakav pristup afirmišu i stalni dokazi da se dinamičan ekonomski razvoj zasniva na znanju i stalnom investiranju u ljudske resurse. To doprinosi razvoju, najmanje u istoj mjeri kao i svi drugi oblici investicija.

- **Agendu ekonomskih reformi kao strateški dokument usvojila je Vlada RCG 18. 3. 2003.**
- **Prvi put sistematski pristup, dugoročno planiranje, vizija, projektna organizacija**
- **Osnovni cilj Agende ekonomskih reformi je transformacija ekonomije Crne Gore**
- **Sveobuhvatan plan u namjeri da se ostvari:**
 - ekonomski rast, uz odlučujući uticaj privatnog sektora,
 - povećanjem zaposlenosti,
 - usklađenost zakona i procesa sa EU,
 - valorizacija crnogorskih potencijala, posebno u oblastima koje predstavljaju komparativnu prednost Crne Gore,
 - rast životnog standarda,
 - očuvanje životne sredine sa mehanizmima trajne ekološke zaštite.

Cjeloviti reformski program Vlade se bazira na komplementarnosti tri strateška dokumenta. To su:

- Agenda ekonomskih reformi
- Strategija reforme obrazovanja
- Strategija upravne reforme.

Cilj Agende ekonomskih reformi je transformacija i izgradnja ekonomskog sistema koji će moći nesmetano da funkcioniše u okviru tekućih regionalnih, evropskih i globalnih integracija i da se nosi sa pojačanom međunarodnom konkurencijom. Ona predstavlja kompleksan program aktivnosti koji vodi ekonomskom rastu, utemeljenom na usklađenosti sa sistemom EU, podsticanju preduzetništva i investicija, rastu zaposlenosti i životnog standarda, kao i očuvanju životne sredine. U suštini,

Agenda je institucionalizacija naše vizije ekonomskih reformi. Zapravo, ona je i usmjerena na stvaranje novih institucija, zakona i pravila koji kreiraju ambijent prilagođen Evropskoj uniji i Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

Nastojimo da planirana dinamika sprovođenja reformi ne dovede u pitanje održivost makroekonomske i socijalne stabilnosti. Stoga je uspostavljanje sklada između ekonomskih, socijalnih i ekoloških uslova i potreba opredjeljujući parametar Agende.

Kada govorimo o Agendi, treba imati u vidu i da je Crna Gora malo tržište i mala ekonomija. To se često zaboravlja, tako da se, u pojedinim kritikama Agende, stiče utisak da se radi o ekonomiji američkog ili njemačkog obima i kapaciteta. Veličina, struktura i snaga ekonomije su parametri koji se moraju uzeti u obzir kada se ocjenjuje ovaj koncept reformi i njegovi dometi. Jednostavno, male ekonomije, posebno ovoga tipa, moraju biti otvorene. Uz to, mi smo i mediteranska zemlja, a more je simbol otvorenosti.

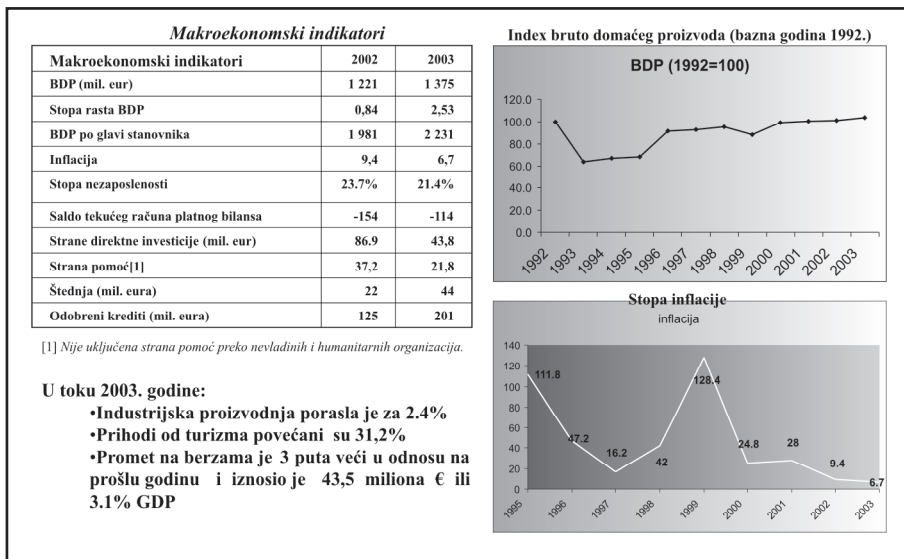
Podsjetiću vas na još neke važne specifičnosti naše tranzicije. To su višedecenijska zaostavština socijalizma, ratovi i razaranja na prostorima bivše Jugoslavije, međunarodne sankcije i izolacija, hiperinflacija...

Ne manje važna činjenica je da je tekući proces pridruživanja Crne Gore EU, koji suštinski korespondira sa reformama koje sprovodimo, usporen kroz okvir državne zajednice.

Ovih nekoliko prethodnih napomena sam dao sa ciljem da vas podsjetim na neke realne okolnosti i događaje. A svaka ekonomska reforma se sprovodi u realnom ambijentu. Vjerujte da bih i ja danas, poslije više od decenije ličnog iskustva u ovoj oblasti, znao da nacrtam željeni ambijent za reforme. Ali, to nije moguće.

U nastavku bih dao kratak pregled onoga što je urađeno u prethodnoj godini.

Godinu dana od usvajanja Agende, postavlja se logično pitanje: da li smo ostvarili sve ono što smo planirali i da li se moglo više i bolje? Nesumnjivo da se moglo. Ipak, radi se o temeljnoj tranziciji, u kojoj, po pravilu, rezultati nijesu odmah vidljivi i efekti se ne mogu osjetiti u kratkom roku. Mislim da u procjeni ostvarenih rezultata na planu političkih i ekonomskih reformi, ipak, možemo reći da smo tamo gdje smo i planirali da budemo. Crna Gora je danas bliže svojim evropskim ciljevima. Unaprijedili smo političku, bezbjedonosnu i uspostavili početnu makro-ekonomsku stabilnost. To potvrđuju i nedavni godišnji



izvještaji relevantnih međunarodnih institucija, od Evropske Komisije (godišnji izvještaj ECOFIN-a/Direktorat Evropske komisije za ekonomska i finansijska pitanja), do Svjetske banke i MMF-a (što je potvrđeno i na Donatorskoj konferenciji u Briselu, održanoj novembra prošle godine).

Pri tome, Vlada je apsolutno svjesna složenosti socijalnog ambijenta u kojem se sprovode reforme i važnosti njegove održivosti. Svjesni smo da je naš najteži protivnik vrijeme. Razumljivo je nestrpljenje građana da nakon teške decenije i po odmah ostvare bolji kvalitet života. Ratnim prijetnjama suzbijana, egzistencijalna nervoza velikog broja ljudi u Crnoj Gori sada je oslobođena i, svakako, ne predstavlja najboljeg saveznika reformskoj politici, koja podrazumijeva nove žrtve i odricanja. Cijenu reformi trebamo svi solidarno da platimo, kako bismo Crnu Goru, što prije, približili našem krajnjem cilju – priključivanju Evropskoj Uniji i evro-atlantskim integracijama. Taj zadatak nije lak, što potvrđuje i činjenica da smanjivanje socijalnih razlika predstavlja jedan od ključnih izazova sa kojima se danas suočavaju i članice EU.

Ilustracije radi, prosječna nadnica u novim članicama Evropske unije iznosi 4 eura po satu (najmanje u Litvaniji – 2,4 eura i Letoniji – 2,4 eura, a najviše u Sloveniji – 9 eura i Kipru 10,7 eura).

To znači da će ovo pitanje biti i dalje pod punom pažnjom Vlade, čija će se politička umješnost mjeriti sposobnošću da uspostavi održivi

balans između maksimalne dinamike reformi i socijalne stabilnosti Crne Gore. Teške i bolne odluke, ipak, se moraju donijeti i ova Vlada je na to spremna.

Često se stiče utisak da u javnosti ne postoji dovoljno razumijevanje same suštine i zahtjeva procesa reformi, kao i uloge i odgovornosti svih aktera. Puno razumijevanje ovih procesa, koji se tiču svih nas, jedan je od zadataka kojem će se Vlada posebno posvetiti u narednom periodu. Konkretno, u tom pravcu jaćaćemo socijalni dijalog i partnerstvo sa Sindikatom i poslodavcima, pri čemu svako mora preuzeti svoj dio odgovornosti.

Vlada će nastaviti da radi na stvaranju institucionalnog i regulatornog ambijenta, ali ne može biti odgovorna za neuspješne poslovne odluke i loše upravljanje menadžerskih timova. Moramo se pomiriti da je iza nas vrijeme kada je Vlada bila gotovo jedini poslodavac. Takođe, čini se da sama riječ reforme većinu automatski asocira na bolji život, veće plate i životni standard. Nema dovoljno razumijevanja da je u početnim fazama svih reformi nužno platiti cijenu prilagođavanju samim promjenama. Međutim, kao i u svakom poslu, prvi korak, koji je uvijek najteži, već je za nama.

Agregatno posmatrano, mi smo poboljšali makroekonomsku stabilnost tokom 2003. godine. To pokazuju sljedeći indikatori:

Tabela 1: Makroekonomski indikatori

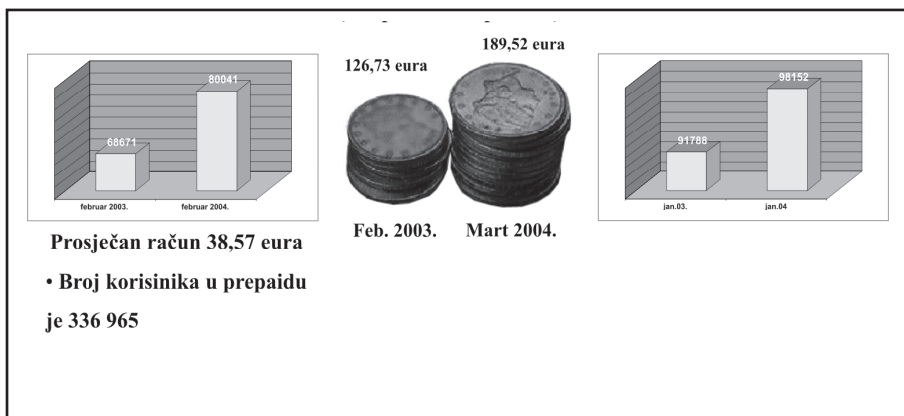
<i>Makroekonomski indikatori</i>	2002.	2003.
BDP (mil. eur)	1.221	1.375
Stopa rasta BDP	0,84	2,53
BDP po glavi stanovnika	1 981	2 231
Inflacija	9,4	6,7
Stopa nezaposlenosti	23.7%	21.4%
Saldo tekućeg računa platnog bilansa	-154	-114
Strane direktne investicije (mil. eur)	86.9	43,8
Strana pomoć ¹	37,2	21,8
Štednja (mil. eura)	22	44
Odobreni krediti (mil. eura)	125	201

¹ Nije uključena strana pomoć preko nevladinih i humanitarnih organizacija.

Takođe, sljedeći ekonomski pokazatelji govore u prilog da smo u 2003. ostvarili planirano i moguće:

- Industrijska proizvodnja porasla je za 2,4%
- Prihodi od turizma povećani su 31,2%
- Prihodi od transporta porasli su 31,0%
- Promet na berzama je 3 puta veći u odnosu na prošlu godinu i iznosio je 43,5 miliona € ili 3,1% GDP

Ostvarena je i pozitivna realna stopa rasta GDP-a i industrijske proizvodnje; snižena je stopa inflacije; smanjen je spoljnotrgovinski deficit; raste broj turista; u porastu su štednja i odobreni krediti; višestruko je povećan promet na crnogorskim berzama.



Prema statističkim podacima, prosječna zarada bez poreza i doprinosa u februaru 2003. iznosila je 126,73 eura, a u martu 2004. 189,52 eura, odnosno 292,42 eura sa porezima i doprinosima, što je daleko od onoga čemu težimo, ali je pomak evidentan.

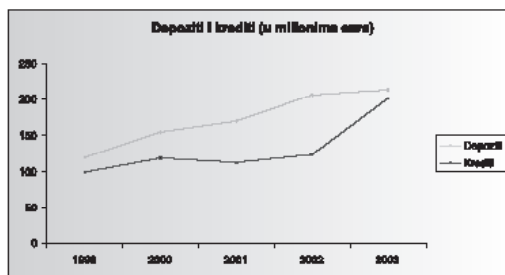
Ciljevi postavljeni ekonomskom politikom Vlade za 2003. u oblasti bankarskog sistema su ostvareni.

Usvojen je niz zakona i podzakonskih akata kojima se zaokružuje pravni i institucionalni okvir bankarskog tržišta:

- Odluka o kreditnim unijama, Odluka o mikrokreditnim finansijskim institucijama,
- Zakon o zaštiti depozita,
- Zakon o regulisanju obaveza i potraživanja po osnovu ino duga i devizne štednje građana,
- Zakon o sprečavanju pranja novca,

Bankarski sistem:

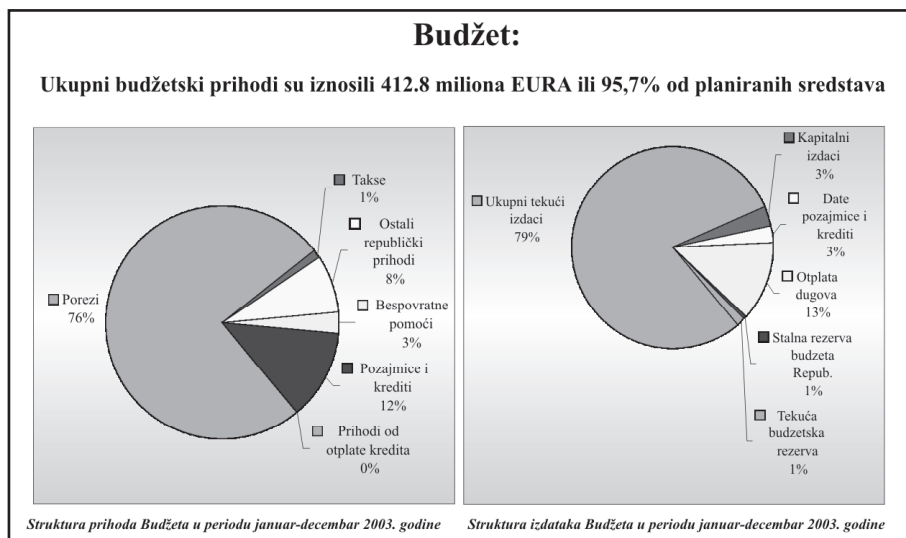
- Odluka o kreditnim unijama, Odluka o mikrokreditnim finansijskim institucijama,
- Zakon o zaštiti depozita,
- Zakon o regulisanju obaveza i potraživanja po osnovu ino duga i devizne štednje građana,
- Zakon o sprečavanju pranja novca,
- Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite,
- Odluka o kontnom planu za banke i finansijske institucije
- Odluka o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore.



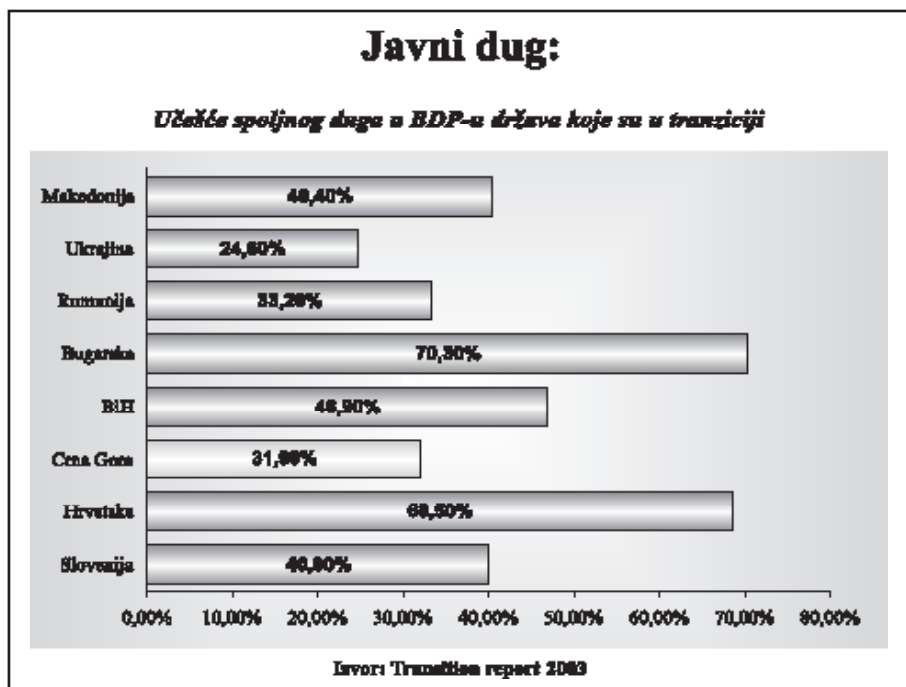
- Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite,
- Odluka o kontnom planu za banke i finansijske institucije,
- Odluka o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore.

Proces privatizacije Montenegrobanke uspješno je završen, a u toku su pripreme za privatizaciju Podgoričke banke i ostatka državnog kapitala u bankarskom sektoru. Preostale obaveze po osnovu stare devizne štednje iskknjižene su iz bilansa četiri banke. Time je država, u decembru 2003, ove obaveze preuzela kao javni dug. Pored toga, zaokružena je prva faza reforme platnog prometa. Ovi poslovi su sa Centralne banke prenijeti na poslovne banke. Snižanjem stope obavezne rezerve banaka kod Centralne banke Crne Gore, poslovnim bankama je ostavljeno više raspoloživih sredstava za kreditiranje privrede i građana.

To je uticalo na povećanje kreditne aktivnosti banaka u 2003. Ukupan iznos kredita koje su plasirale crnogorske banke veći je za nešto više od 60% u odnosu na 2002, i iznosi oko 200 miliona eura. Banke su sve više okrenute kreditnoj podršci malim i srednjim privatnim biznisima, koji u strukturi kredita učestvuju sa preko 52%, što je značajan porast. Korisnici nijesu samo preduzeća iz oblasti trgovine, nego sve više iz sektora proizvodnje i usluga. Znatno je proširena i lepeza bankarskih usluga za potrebe građana.



Budžetska potrošnja u 2003. sprovedena je u skladu sa ciljevima ekonomske politike, uz naglasak na finansiranje budžetskih rashoda iz realnih izvora.



Ukupni budžetski prihodi su iznosili 412.8 miliona eura ili 95,7% od planiranih sredstava.

Na slajdu je prikazana struktura prihoda i rashoda Budžeta u periodu januar-decembar 2003.

Dodatno poboljšanje u upravljanju javnim rashodima vezano je za uvođenje koncepta srednjoročnog okvira budžetske potrošnje, koji je prvi put prikazan u Zakonu o Budžetu za 2003. Takođe, implementiran je pilot projekat programskog budžeta za dvije institucije: Ministarstvo pomorstva i saobraćaja i ZIKS. Formirana je interna revizija u okviru Ministarstva finansija.

Pretežni dio javnog duga u Crnoj Gori nastao je prije 1990.

Posmatrano po strukturi, spoljni dug iznosi 439 miliona eura, a domaći (devizna štednja) – 127 miliona eura.

Na slajdu je prikazano učešće spoljnog duga u BDP-u država koje su u tranziciji, na osnovu podataka iz publikacije *Transition report* (tranzišn riport).

Stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva:

- **Realizacija programa »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«**
 - **registrovano više od 36.000 radnih mjesta;**
 - **registrovan rad 23.000 nerezidentnih fizičkih lica**

- **Zavod za zapošljavanje realizovao 5,9 mil. € za 1.079 kredita**
- **Fond za razvoj kreditno podržao 72 projekta sa 4,3 mil. €**
- **Partnerstvo Vlade i domaćih banaka u obezbjeđivanju 13,2 mil. € i otvaranju 14 kreditnih linija**
- **Kontinuirano se sprovodi program stručnog osposobljavanja, obuke, prekvalifikacije**
- **U periodu 15. 3. 2003. – 15. 3. 2004. oglašeno 30.832 slobodnih radnih mjesta, od čega 13.417 na neodređeno radno vrijeme**

U dijelu podsticaja zapošljavanja i preduzetništva istakao bih:

– Programom „Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta” registrovano je više od 36.000 zaposlenih, kao i 23.000 nerezidentnih fizičkih lica;

– Programom Zavoda za zapošljavanje realizovano je 1.079 kredita u vrijednosti od 5,9 miliona eura, što je omogućilo 1.933 novih radnih mjesta;

– Programom kreditne podrške Fonda za razvoj finansirana su 72 projekta malih i srednjih preduzeća, u vrijednosti od 4,3 miliona eura, što je rezultiralo otvaranjem preko 1.000 novih radnih mjesta;

– U proteklih 12 mjeseci, preko Zavoda je oglašeno 30.832 slobodnih radnih mjesta, od čega 13.417 na neodređeno vrijeme.

Restrukturiranje preduzeća:

- Cilj je postizanje profitabilnosti i priprema za privatizaciju**
- Realizacija programa TAM-BAS (uz pomoć EAR)**
- U toku 2003. utrošeno preko 15 ml. € po osnovu rješavanja tehno - ekonomskih viškova u oblasti javnog sektora i privrede**
- Animiranje domaćih banaka za program restrukturiranja**
- Stvaranje institucionalnog okvira za promociju investicija (MIGA/WB, FIAS)**

Program restrukturiranja preduzeća daje početne rezultate. Podršku realizaciji ovog programa pruža EAR kroz, TAM/BAS program kojim je obuhvaćeno 7 velikih, 11 srednjih i oko 40 malih preduzeća. Sastavni dio ovog programa je i relaksacija preduzeća od problema tehno-ekonomskih viškova, tako da je Vlada, i pored znatnih finansijskih ograničenja, za ove namjene tokom 2003. obezbijedila 10,7 miliona eura, odnosno ukupno 15 miliona eura uključujući i javni sektor.

Proces privatizacije postepeno se privodi kraju. Danas ne postoji niti jedno preduzeće u kojem nema privatnog vlasnika. Kontrolni paketi u preostalim, najvećih 14 preduzeća, planirani su za privatizaciju u ovoj, i nekoliko narednih godina. Cilj nam je uspješna i potpuno javna privatizacija, koja vodi održivom razvoju i jačanju konkurentne sposobnosti privrede. U toku protekle i početkom ove godine privatizovana je Montenegrobanka, „Livnica”, hoteli „Belvi”, „Rivijera”, „Montenegro”, „Montenegro A”, „Mediteran”, „Avala”, „Splendid”, „Panorama”. U saradnji sa EBRD angažovan je savjetnik za pripremu privatizacije KAP-a koji je otpočeo rad. U toku su završne aktivnosti po objavljenim tenderima za „Željezaru”, kao i za hotele „Topla”, „Centar” i „Podgorica”.

Privatizacija:

- **Montenegrobanka, Livnica, hoteli: Belvi, Rivijera Petrovac, Montenegro, Montenegro A, Mediteran, Avala, Splendid, Rivijera H. Novi, Pano rama**
- **Angažovanje savjetnika za privatizaciju KAP-a (saradnja sa EBRD)**
- **U toku su završne aktivnosti po tenderima za Željezaru, hotele Topla, Centar i Podgorica**
- **Berzanska prodaja manjinskog paketa akcija državnih fondova**
- **Plan privatizacije za 2004.**

Mada je dosta toga urađeno, predstoji veliki posao, kako na završetku procesa privatizacije, tako i na planu unapređenja poslovnih rezultata privatizovanih preduzeća. Ključni izazov za preostala neprivatizovana preduzeća ostaje privlačenje dobrih vlasnika. U tom smislu je i usvojen Plan privatizacije za ovu godinu.

Turizam kao razvojna šansa:

- **U toku 2003. Crnu Goru posjetilo 599.430 turista (+ 10,7%)**
- **Ostvareno 3.976.266 noćenja (+7,8%)**
- **Ostvareno 190 mil. € ukupnog prihoda od turizma**
- **U 2004. planira se povećanje broja noćenja za 8%**
- **Ukupan prihod od turizma u 2004. planiran na 203 mil. €**
- **U toku godine u oblasti privatizacije i pratećih investicija u hotelske objekte biće uloženo oko 50 mil. €**
- **Stvaranje preduslova za nova ulaganja u turizam (Ada Bojana, Velika plaža, Boka Kotorska)**

U turizmu, kao prioritetnoj grani razvoja Crne Gore, nastavlja se realizacija mjera i aktivnosti definisanih Master planom, s ciljem stvara-

nja održivog i konkurentnog turističkog proizvoda, što vodi i otvaranju novih radnih mjesta. Realnost ciljeva postavljenih Master planom potvrdila je studija koju je uradio Svjetski savjet za turizam i putovanja u saradnji sa Institutom za istraživanje i procjene iz Oksforda.

Jedan od ključnih preduslova za značajniju valorizaciju turističkih potencijala je modernizacija postojećih kapaciteta, kroz privatizaciju i investicije – koje se u ovoj godini očekuju u iznosu od 50 mil. eura. Planirani rezultati u turizmu zacrtani za 2003. su i ostvareni. Struktura inostranih gostiju je povoljnija, sa aspekta većeg učešća turista sa tržišta Zapadne Evrope.

Takođe, Crna Gora već godinama nastoji da valorizuje vrijednosti njenog ambijenta i klime za turistički razvoj. Sada se ta perspektiva povezuje sa konceptom održivog turizma kao osnovnom premisom na kojoj se bazira i postojeći Master plan. To je dio nacionalnog projekta održivog razvoja Crne Gore. Ujedinjene nacije su, preko UNDP, podržale ovakvo opredjeljenje i pristupile razradi naše ideje u vidu prvih projekata za tri odabrane oblasti: razvoj održivog turizma u sjevernom i centralnom dijelu zemlje, obnovljivi izvori energije i šumarstva.

Infrastruktura u funkciji razvoja turizma:

- **Tunel Sozina sa pristupnim putevima (59,2 mil. €)**
- **Rekonstrukcija aerodroma (23 mil. €)**
- **Rekonstrukcija putnog pravca Podgorica-Cetinje-Budva**
- **Rekonstrukcija putnog pravca Podgorica-Kolašin i sanacija kritičnih tačaka na putevima na sjeveru (10 mil. €)**
- **Rekonstrukcija pruge Bar – Beograd (crnogorski dio) (15 mil. €)**
- **Projekat interventnih mjera za poboljšanje vodosnabdijevanja primorskih opština (6,1 mil. €)**
- **Projekat poboljšanja snabdijevanja el. energijom Crnogorskog primorja (1,8 mil. €)**
- **Izgradnja dvije deponije za odlaganje čvrstog otpada (9 mil. USD)**
- **Priprema planske dokumentacije za putni pravac Podgorica-Mateševo i Jadransko-jonske autoceste kroz Crnu Goru**

U izgradnji infrastrukture, usredsrijeđeni smo na četiri grupe projekata, i to u sljedećim oblastima: saobraćaj, vodosnabdijevanje, elektro-snabdijevanje i rješavanje problema otpada.

Saobraćaj: Nakon preuzimanja aerodroma Podgorica i Tivat od strane JP Aerodromi Crne Gore u aprilu 2003, urađen je Master plan

rekonstrukcije aerodroma i obezbijeđena kreditna podrška EBRD i EIB, u ukupnom iznosu od 23 miliona eura. Na poslovima putne infrastrukture, kapitalni projekat je tunel Sozina, čije je probijanje završeno, a u toku su radovi na prilaznim putevima. Ukupna vrijednost investicije je 59,2 mil. eura, od čega kreditna podrška EIB iznosi 24 mil. eura.

Vodosnabdijevanje: Realizacija projekta poboljšanja vodosnabdijevanja za Crnogorsko primorje predviđa više faza. Prva faza je obuhvatila interventne mjere koje će dovesti do smanjenja restrikcija tokom ljetnje sezone. Vlada je animirala bankarski sektor radi obezbjeđenja povoljnog kredita lokalnim vodovodima za ove namjene. Obezbijeđena je kreditna podrška od 6,1 mil. eura, u kojoj Vlada učestvuje sa 30%. Uspješna realizacija ove faze projekta predstavlja podsticaj za dodatna međunarodna finansijska sredstva.

Vlada Crne Gore je u kontinuitetu angažovana na stvaranju uslova za trajno rješavanje ovog vitalnog problema.

Elektrosnabdijevanje: Radi kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja električnom energijom, EPCG je zajedno sa Vladom preduzela aktivnosti kojima će se to postići.

Deponije: Uz podršku EAR, uskoro će biti završen Master plan za cjelovito rješavanje problema otpada u Crnoj Gori.

Svjetska banka je već odobrila kredit u iznosu od 9 miliona dolara (od čega je 1,35 mil. dolara donacija, a 7 mil. dolara kredit) za projekte dvije deponije za odlaganje čvrstog otpada, i to na privremenoj lokaciji za 3 opštine – Kotor, Tivat i Budva, kao i trajnoj lokaciji za opštine Bar i Ulcinj. Ovi projekti su u fazi realizacije.

Svakako, treba pomenuti i dva projekta koja su od posebne važnosti za ukupan razvoj Crne Gore: Jadransko-jonsku autocestu, odnosno njen dio u dužini od 100 km kroz Crnu Goru, kao i putni pravac Podgorica–Mateševo–Kolašin, za koji očekujemo početak rada na projektnoj dokumentaciji u toku ove godine.

Značajne rezultate Vlada je ostvarila na planu usvajanja zakonske regulative koja je usklađena sa standardima Evropske unije.

Sa Svjetskom bankom već razgovaramo o ekspertskoj podršci na jačanju kapaciteta u analizama i procjenama efekata zakona na institucionalnom, finansijskom, ekonomskom i socijalnom planu. To će biti sastavni dio buduće zakonodavne procedure.

Intenzivne aktivnosti na izradi novih zakona nastavljaju se i tokom 2004. Nedavno je u crnogorskom Parlamentu usvojen Zakon o spoljnoj tr-

Veoma intenzivna zakonodavna aktivnost:

- **Vlada je utvrdila 48 predloga zakona, 5 nacрта zakona, kao i više odgovarajućih podzakonskih akata**
- **Zakoni su usklađeni sa standardima EU.**

Zakon o energetici, Zakon o radu, Zakon o štrajku, Zakon o lokalnoj samoupravi, Zakon o sprečavanju pranja novca, Zakon o regulisanju odnosa i potraživanja po osnovu ino duga i devizne štednje građana, Zakon o PIO, Zakon o elektronskom potpisu, Zakon o inspekciji rada, Zakon o zaduživanju i upravljanju dugom javnog sektora, Zakon o turističkim organizacijama, Zakon o željeznici, Zakon o državnom tužiocu, Krivični zakonik, ...

govini, a u pripremi su i Zakon o stranim ulaganjima, Zakon o platnom prometu sa inostranstvom, Zakon o hipoteci, Zakon o osiguranju, Zakon o investicionim fondovima, kao i revizija određenog broja zakona. Vlada će pojačati aktivnosti na efikasnoj implementaciji usvojene regulative, kroz bržu transformaciju i izgradnju institucija i obuku administracije. Na tom planu već je otpočeo Program razvoja kapaciteta koji realizujemo u saradnji sa UNDP i Institutom za otvoreno društvo, kao i pripreme za početak djelovanja Agencije za upravljanje ljudskim resursima, u skladu sa Vladinom Strategijom upravne reforme.

Ciljevi za 2004. ostaju: rast BDP od 2,7%, inflacija ispod 4,5%, rast zaposlenosti, svođenje budžetskog deficita na 3,26% BDP-a. Posebnu pažnju posvetićemo:

- unapređenju ekonomskih sloboda;
- razvoju preduzetništva i podsticanju investicija (stranih i domaćih) – U saradnji sa specijalizovanim institucijama Svjetske banke – MIGA i FIAS-om nastavljamo aktivnosti na razradi cjelovitog, ciljno orijentisanog strateškog pristupa i formiranju Agencije za promociju investicija;
- podsticanju konkurentnosti domaćih proizvoda
- povećanju zaposlenosti
- dinamiziranju privatizacije
- smanjenju siromaštva i povećanju socijalne stabilnosti.

Ciljevi ekonomske politike u 2004

- **Rast DBP od 2,7%**
- **Inflacija ispod 4,5%**
- **Budžetski deficit u DBP - 3,26%**
 - **Povećanje stepena ekonomskih sloboda**
 - **Razmah preduzetništva i podsticaj investicija (stranih i domaćih)**
 - **Podsticaj konkurentnosti domaćih proizvoda, posebno onih koji su izvozno orijentisani**
 - **Povećanje zaposlenosti**
 - **Dinamiziranje privatizacije**
 - **Smanjenje siromaštva i povećanje socijalne stabilnosti**

Na kraju, želim ponovo da istaknem da je Agenda dokument koji je otvoren za dalju razradu. Stoga su nam dobrodošle sve sugestije iz stručne javnosti.

